"TARVUZ NAVLARINI YETISHTIRISH AGROTEXNIKASI"

Ortiqova Dilyora G'ayratjon qizi
Abduhalimova Odinaxon Rustambek qizi
Abdurazakova Gulruxsora Otabek qizi
Ma'rufjonova Manzuraxon Nurmuhammad qizi
Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Annotatsiya: *Ushbu maqolamizda Duragay tarvuzni agrotexnalogiyasini takomillashtirishdan iborat, bunda variantlarga har xil o'g'itlash va go'ng miqdori bo'yicha o'rganiladi. Yuqori natija qayd etgan variantlar ishlab chiqarishga joriy etiladi.*

Kalit so'z: *tuproq, chirindi, yalpi azot, umumiy fosfor, ozuqa, tarvuz , fungisitlar, xosildorlik.*

Ilmiy amaliyotning maqsadi: Duragay tarvuzni agrotexnalogiyasini takomillashtirishdan iborat, Bunda variantlarga har xil o'g'itlash va go'ng miqdori bo'yicha o'rganiladi. Yuqori natija qayd etgan variantlar ishlab chiqarishga joriy etiladi.

Ilmiy amaliyotning vazifalari. Andijon viloyatining tuproq - iqlim sharoitida: - tajriba qo'yishdan oldin tuproqqa dastlabki agrokimyoviy tavsif berish;

-tajriba maydonidan belgilangan kesimida tuproq namunalari olish va bu tuproq namunalari tarkibida chirindi, yalpi azot, umumiy fosfor, tuproqdagi ozuqa elementlarini harakatchan formalaridan nitratli va ammoniyli azot, harakatchan fosfor va almashinuvchi kaliy miqdorlarini aniqlash.

Tajriba xo'jaligining tuproq sharoiti va iqlimi Andijon viloyatining o'tloqi tuproqlari mintaqasiga mos keladi. Dissertatsiya mavzusi bo'yicha dala tajribalari 2023-2024 yillari 1-jadvalda berilgan tajriba tizimi bo'yicha o'tkaziladi. Tajribadagi har bir bo'lakcha uzunligi 10 m, eni 3,0 m, bo'linmalar maydoni 30m2ni tashkil etib, 1 yarusda, 4 qaytariqda joylashtiriladi. Jami 4 variantni tashkil qiladi. Variantlar 1 qatordan iborat bo'ladi.

Ilmiy amaliyotning o'tkazish uslubi va joyi. Dala tajribalari Andijon viloyatining Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar institutining tajriba xo'jaligida o'tkaziladi. Tajriba dalasi o'tloqi tuproqlardan iborat, o'rtacha qumoq mehanik tarkibli, qadimdan sug'oriladi, sho'rlanmagan. Sizot suvlari yer yuzasidan 1,5-2,0 m chuqurlikda joylashgan.Tuproq xaydov qatlamidagi chirindi miqdori 0,8-1,0 %, xajm og'irligi 1,35-1,38 g/sm3.

Tajriba xo'jaligining tuproq sharoiti va iqlimi Andijon viloyatining o'tloqi tuproqlari mintaqasiga mos keladi. Dissertatsiya mavzusi bo'yicha dala tajribalari 2023-2024 yillari 1-jadvalda berilgan tajriba tizimi bo'yicha o'tkaziladi. Tajribadagi har bir bo'lakcha uzunligi 10 m, eni 3,0 m, bo'linmalar maydoni 30m2ni tashkil etib, 1

yarusda, 4 qaytariqda joylashtiriladi. Jami 4 variantni tashkil qiladi. Variantlar 1 qatordan iborat boʻladi.

Ilmiy amaliyot oʻtkazish uslubi. Dala tajribalari Andijon viloyatining Andijon qishloq xoʻjaligi va agrotexnologiyalar institutining tajriba xoʻjaligida oʻtkaziladi. Tajriba dalasi oʻtloqi tuproqlardan iborat, oʻrtacha qumoq mehanik tarkibli, qadimdan sugʻoriladi, shoʻrlanmagan. Sizot suvlari yer yuzasidan 1,5-2,0 m chuqurlikda joylashgan.Tuproq xaydov qatlamidagi chirindi miqdori 0,8-1,0 %, xajm ogʻirligi 1,35-1,38 g/sm3.

Tajriba xoʻjaligining tuproq sharoiti va iqlimi Andijon viloyatining oʻtloqi tuproqlari mintaqasiga mos keladi. Dissertatsiya mavzusi boʻyicha dala tajribalari 2021-2022 yillari 1-jadvalda berilgan tajriba tizimi boʻyicha oʻtkaziladi. Tajribadagi har bir boʻlakcha uzunligi 10 m, eni 3,0 m, boʻlinmalar maydoni 30m2ni tashkil etib, 1 yarusda, 4 qaytariqda joylashtiriladi. Jami 4 variantni tashkil qiladi. Variantlar 1 qatordan iborat boʻladi.

Annotation. In this article, we will improve the agrotechnology of hybrid watermelon, in which options will be studied according to the amount of fertilizing and manure. The options with the highest score will be put into production.

Key words : soil, humus, total nitrogen, total phosphorus, feed, watermelon, fungicides, fertility.

Аннотация: В этой статье мы усовершенствуем агротехнику гибридного арбуза, в которой будут изучены варианты по количеству удобрений и навоза. Варианты с наибольшим количеством баллов будут запущены в производство.

Ключевые слова. почва, гумус, общий азот, общий фосфор, корм, арбуз, фунгициды, продуктивность

Kirish Oʻzbekiston Respublikasining prezidenti tashabbusi bilan qishloq xo’jaligiga katta etibor berishi va sohalardagi tarmoqlarning jadal suratlarda o’sib borishi muhim dasturu amaldir. Mazkur hujjatga asosan, 2022 yilga qadar tuproq unumdorligi nisbatan past, suv ta’minoti ogʻir, past rentabelli paxta va gʻalla ekin maydonlarini bosqichma bosqich qisqartirish orqali, ular oʻrniga meva-sabzovot, dukkakli-don, kartoshka, moyli va boshqa ozuqabop ekinlarni joylashtirish, koʻplab dolzarb vazifalarni ham-jihatlikda, ma’sulyat bilan belgilangan muddatlarda ado etmogʻimiz lozim. Muxtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev respublikamiz viloyatlarida iqtisodiy-ijtimoiy isloxotlarni borishi hamda bunyodkorlik ishlarini amalga oshirishda xalqimizni oziq-ovqat maxsulotlari bilan ta’minlabgina qolmay uni eksport qilish boʻyicha aniq va eng zarur vazifalarni belgilab bermoqda. Respublikamizda sabzavot, poliz va kartoshka ekinlarini yetishtirish bilan shugʻullanuvchi dexqon, fermer xamda mutaxassislarning asosiy maqsad va vazifalari xar gektar sugʻoriladigan yerdan olinadigan sabzavot, poliz, kartoshka maxsulotlari miqdorini yuqori va sifatli xosil yetishtirish xisobiga keskin oshirishdan iborat. Qishloq xoʻjaligi – Oʻzbekiston iqtisodiyotining muhim tarmogʻi hisoblanadi. Bu tarmoq mamlakat aholisining oziq-ovqat mahsulotlariga,qayta ishlash sanoati tarmoqlarining

esa xomashyoga boʻlgan talabini qondiradi. Oziq-ovqat mahsulotlarining 90 foizga yaqini agrar tarmoqda tayyorlanadi.

Poliz mahsulotlarining oziq-ovqatlik qimmati bebahodir. Ularda turli tuman organik va mineral moddalarning borligini ta’kidlash bilan birga dorivorlik xususiyatini ham qayd etish lozim.

Poliz mahsulotlari tarkibida koʻp miqdorda kraxmal va uglevodlar boʻlganligi sababli ularda chirituvchi mikroorganizmlar tez rivojlanadi. Ularning koʻpchilik navi olis joylarga tashishga va uzoq saqlashga yaramaydi. Shu sababli ularni qayta ishlashga(konservalashga) toʻgʻri keladi. Qayta ishlash jarayonida albatta mahsulotlarning kimyoviy tarkibini ham hisobga olish lozim. Bu esa mah sulotning konservalashning qulay va uning sifatini uzoq vaqt buzmasdan saqlash imkonini beradigan usulini tanlashda muhim ahamiyatga ega.

Shundan kelib chiqib, biz ushbu ilmiy amaliyotni bajarish jarayonida Oʻzbekiston sharoitida eng keng foydalaniladigan poliz mahsulotlaridan tarvuz mevasini agrotexnikasini takomillashtirib oʻrganish bilan eng maqbul variantlarini ishlab chiqarishga tavsiya etish maqsad va vazifa qilib qoʻyildi.

Pishgan tarvuzda 5 % dan 13 % gacha oson hazm boʻladigan shakar mavjud. Pishish arafasidagi tarvuzda fruktoza va glyukoza sintezlana boshlaydi. Saxaroza esa tarvuzda keyinchalik, mevani saqlash paytida paydo boʻladi. Shuning uchun qandli diabet bilan ogʻriganlarga faqat pishgan tarvuzdan oz miqdorda yeyish tavsiya etiladi.

Tarvuz poʻstlogʻi atmosferadan turli zararli moddalarning kirib kelishiga yoʻl qoʻymaydi. Biroq soʻnggi yillarda nitratlar yordamida yetishtirilgan tarvuzlar soni keskin koʻpaydi. Sotib olingan tarvuzning “sogʻligini” tekshirish aslida juda oddiy. Kichik tarvuz boʻlagini kesib oling va suvga botiring. Agar bir yarim soatdan keyin suv biroz loyqa boʻlsa, unda hammasi yaxshi, lekin suv yorqin pushti, qizil yoki toʻq sariq rangga kirsa, bu tarvuzni yemaslik zarur.

Tadqiqot natijalari

-Tarvuzni unib chiqishi har bir variantda;

-har variantda etiketkalangan oʻsimliklarda tarvuzni oʻsishi va rivojlanishi 1.06. (chinbarg soni) 1.07. (hosil tugunchalari soni), 1.08. (mevalar soni tugunaklari),

-hosilini aniqlash uchun barcha variantlarda jami pishgan tarvuzni terib olinib, uning ogʻirligi aniqlanadi.

- Tarvuzning koʻchat qalinligi yaganadan soʻng va amal davri oxirida har bir variantda aniqlanadi;

- variantlar boʻyicha olingan tarvuz hosili ma’lumotlari B.Dospexov usuli boʻyicha matematik tahlil qilinadi;

-oʻtkazilgan tadqiqotlarni iqtisodiy samaradorligi aniqlanadi.

Tadqiqot ishining ob’ekti va predmeti: Tarvuz (Citrullus lanatus) - Qovoqdoshlar oilasiga mansub gulli o'simlik turi. Tok(uzum) o'simligiga o'xshash poyasi mavjud. Bu butun dunyo bo'ylab 1000 dan ortiq navlarga ega bo'lgan hammabop poliz mahsuloti.

Tarvuz butun dunyo bo'ylab - tropikdan mo'tadil mintaqalargacha bo'lgan qulay iqlim sharoitida o'zining katta yeyiladigan mevasi uchun o'stiriladi: bu qattiq qobig'i va ichki bo'linmalari bo'lmagan rezavor meva. Shirin, suvli, eti odatda to'q qizildan pushti ranggacha, ko'plab qora urug'lar bilan, ba'zida urug'siz navlari ham mavjud. Mevani xom yoki tuzlangan holda iste'mol qilish mumkin. Shuningdek, u sharbat yoki ichimliklar tarkibiga aralashtirib ham iste'mol qilinishi mumkin.

Ertapishar navlar; markaziy viloyatlarda 15 aprelgacha, janubiy viloyatlarda 10-aprelgacha, shimoliy viloyatlarda 20-aprelgacha. O’rta pishar navlar. Markaziy viloyatlarda 20apreldan-10maygacha; Janubiy viloyatlarda 10-20aprelda; Shimoliy viloyatlarda 25apreldn-10maygacha. Kechpishar navlar; Markaziy viloyatlarda 15maydan-10iyungacha, janubiy viloyatlarda 10-20 iyun, Shimoliy viloyatlarda 20-30may. Ekish sxemasi. Qator oralari 270-280sm keng agat olinadi. (280+70)/2x70sm, (270+90)/2x70sm. O’g’itlash. Go’ng 30-40t/ga, azot 75 kg/ga, fosfor 75kg/ga, kaliy 50kg/ga. Sug’orish. Sizot suvini joylashganiga qarab 400-500m kub/ga miqdorida 5-6 martagacha suv beriladi. Ertapishar navlar tuproq iqlim sharoitiga qarab 1-2 marta kam sug’oriladi..

Xulosa

- Lat yegan, yorilgan yoki ataylab kesilgan tarvuzni xarid qilmaslik kerak. Chunki bu yuqorida aytilganidek, mikroblarning koʻpayishi uchun qulay muhit hisoblanadi.
- Yaxshi yetilgan tarvuzning dumi qurigan, yon tomonida och sariq dogʻ boʻladi, chiziqlarning rangida kontrast yuqori boʻladi.
- Tarvuz poʻstlogʻiga tirnoqni yengil botirib koʻring. Agar tezgina kirsa, demak, mahsulot hali yaxshi yetilmagan. Shuningdek, poʻstloqni ishqalaganda hech qanday hid taralmasa, bu pishgan tarvuz, oʻtlarning hidi kelsa, bu tarvuz hali xom.
- Pishgan mahsulotni sekin urib koʻrganda toza va jarangdor tovush chiqishi kerak.
- Tarvuzning qanchalik tabiiy sharoitda yetishtirilganini magʻzidan bilish mumkin. Mahsulot magʻzini suvga solib koʻring, agar suv pushti yoki och qizil rangga kirsa, demak, u nitritlarni saqlaydi. Toza mahsulotda suv rangi oʻzgarmasligi kerak.
- Shuningdek, tabiiy sharoitda yetilgan tarvuzning magʻzidagi «sochlari» oq rangda boʻlishi kerak.
- Tarvuz hajmiga kelsak, oʻrtacha kattalikdagi, 5-7 kg.dagi mahsulotni tanlash maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. O’zbekiston respublikasi prezidentining respublikada kartoshka yrtishtirishni kengaytirish va urug’chiligini yanada rivojlantirish to’g’risidagi 2020-yil 6-maydagi PQ-4704- son qarori.

2. Bog'dorchilik-uzumchilik shirkatlari to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida O'zbekiston respublikasi vazirlar mahkamasining qarori Toshkentsh., 2011 yil 1 mart, 51-sonwww.lex.uz

3. Ostonaqulov. O'zbekistonda tugunak mevali ekinlar. Monografiya; Navro'z- Toshkent: 2020- 324 bet